

การพัฒนาภูมิทัศน์ธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก

Natural Landscape Development through the Knowledge Management
Process with The Community at Thung Salaeng Luang Area, Phitsanulok
Province

พระครูรัตนสุตาภรณ์¹ พระราชรัตนสุธี² พระครูปลัดสุวัฒนพุทธิคุณ³ พระมหาเทวประภาส
วชิรญาณเมธี⁴ พระสันต์ทัศน์ คมกริปปญโญ⁵ ณัฏยาณี บุญทองคำ⁶ และกษิติศร์ ชื่นวิทยา⁷

Phrkrurattanasutaphorn, Phrarajrattanasudhi, Phrakrupaladsuwattanabuddhikun,
Phramaha Tevaprapas Vajirayanamedhi, Phra Santhas Kamprelapunyo,
Nattayanee Boontongkham and Kasidit Chueinwittaya

Received: March 14, 2024

Revised: May 12, 2024

Accepted: May 26, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ทุ่งแสลงหลวง และ
2) ศึกษาการพัฒนาระบบภูมิทัศน์ด้วยการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการวิจัยเชิง
คุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นตัวแทนชุมชน หน่วยงานภาครัฐ พระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ
แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเนินมะปราง จำนวน 30 คน ประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 10 คน ผลการวิจัย
พบว่า 1) แนวทางการพัฒนาภูมิทัศน์ทุ่งแสลงหลวงมี 2 ประเด็น คือ 1.1) ด้านองค์ความรู้ โดย
การสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำด้านองค์ความรู้ และการรักษาภูมิ
ปัญญา โดยใช้วัดในชุมชนเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูล เป็นแหล่งศูนย์รวมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและ

¹⁻⁶ วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช; Buddhachinaraj Buddhist College

⁷ โรงเรียนระเบียบวิทยา; Rabeibwittaya School

การจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และ 1.2) ด้านการจัดการความรู้ เป็นการจัดแนวทางการเรียนรู้เพื่อตอบสนองชุมชนท้องถิ่นในด้านการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม ระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐ ในการจัดการสร้างกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชน ได้แก่ การสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่น โดยหน่วยงานจัดสถานที่เหมาะสมในวัดเป็นจุดบูรณาการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่สามารถศึกษาความรู้ ข้อมูลอัตลักษณ์ชุมชนได้ตลอดทั้งปี และ 2) การพัฒนาระบบภูมินิเวศด้วยการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน พบว่า 2.1) การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ให้รู้จักธรรมชาติ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ โดยให้มีการศึกษาถึงนิเวศวิทยาและความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ในการดำรงชีวิต ให้ผสมกลมกลืน กับธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ 2.2) การสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการทำให้บุคคล เห็นคุณค่าและตระหนัก ในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ โดยการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจของบุคคล 3) การส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้เฝ้าต่อสิ่งแวดล้อมดำรงชีวิต จะเป็นสิ่งที่เกิดตามมา จากการให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก ทำให้มีการดำรงชีวิตโดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

คำสำคัญ: การพัฒนา, การจัดการความรู้, ภูมินิเวศน์

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the landscape development guidelines at Thung Salaeng Luang area; and 2) to study the development of the landscape system through community-based participatory knowledge management. This was a qualitative research. Key informants were community representatives, government agencies, monks, and those involved in tourist attractions in Noen Maprang District, totaling 30 people. There was a focus group meeting of 10 people. The research results found that 1) the landscape development guidelines at Thung Salaeng Luang area consisted of 2 issues: 1.1) in terms of knowledge, a network has been established to exchange knowledge, provide advice on knowledge and preserve local wisdom, using temples in the community as a data collection center and a central source for exchanging information and joint

learning management; and 1.2) in the aspect of knowledge management, learning guidelines were organized to respond to local communities in terms of restoring the relationship between humans and nature, using a participation model among communities, local areas, and government agencies to manage the creation of knowledge management processes with communities, including the establishment of local wisdom database, the promotion of hometown awareness activities with agencies providing appropriate places in temples as integrated points to welcome tourists who can study knowledge and information about community identity throughout the year; and 2) the development of the landscape system through knowledge management with community participation found that 2.1) providing education about the environment to know the nature around humans by studying ecology and the relationship between humans and the environment in living, blending with the surrounding nature, 2.2) creating awareness of environmental conservation was making people see the value and be aware of the environment and nature by providing education about the environment which will be the foundation for developing the minds of individuals, 3) promoting behavioral changes to support the environment and livelihood will be the result of providing education and creating awareness, leading to living without harming nature.

Keywords: Development, Knowledge Management, Landscape

บทนำ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในช่วงที่ผ่านมา มีการดำเนินการร่วมกันจากหลากหลายหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวก สร้างความเชื่อมโยง และกระจาย การท่องเที่ยวออกสู่เมืองรองมากขึ้น รวมถึงมีการก่อสร้างเครือข่ายถนนเชื่อมโยงจุดผ่านแดนของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวในภูมิภาค โดยในปี 2563 มีการดำเนินงานที่สำคัญที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมาย อาทิ การจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงข่ายทางรถไฟสนับสนุน เขตเศรษฐกิจพิเศษ การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ของสำนักงานนโยบาย และแผนการขนส่งและจราจร โครงการพัฒนาเมืองการค้าและการท่องเที่ยวชายแดน ของกรมท่า

อากาศยาน และโครงการส่งเสริมและ พัฒนาการท่องเที่ยวธรรมชาติเพื่อนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาช่วยในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้ เกิดประสิทธิภาพของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

องค์กรภาครัฐได้มีแนวทางในหลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยได้ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรมโดยกำหนดเป้าหมายทั้งในด้านรายได้ความเป็นธรรมการลดความเหลื่อมล้ำที่มุ่งเน้นสร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจโดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์มั่นคงมั่งคั่งยั่งยืนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อให้สามารถจำหน่ายได้และมุ่งปรับตัวสู่การค้าแบบสากล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ปัจจุบันประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติ 131 แห่งตามที่มีราชกิจจานุเบกษาแล้ว และพื้นที่เตรียมการอีก 23 แห่ง รวม 154 แห่ง ซึ่งจังหวัดพิษณุโลกมีอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอวังทอง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอหล่มสัก อำเภอเมือง อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ มีสภาพธรรมชาติ ทิวทัศน์ และเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สวยงามหลายแหล่ง เช่น ถ้ำ น้ำตก ทุ่งหญ้าโล่งใหญ่อุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยพันธุ์ไม้และสัตว์ป่านานาชนิด อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงเป็นทุ่งหญ้าแบบสวันนาสลับกับป่าสนสองใบอีก 2 แห่ง คือ ทุ่งหญ้าเมืองเลน และทุ่งโนนสน ตามเส้นทางเดียวกับทางเข้าทุ่งแสลงหลวง อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติประมาณ 60 กม. สภาพพื้นที่เป็นทุ่งหญ้าโล่งใหญ่มีเนื้อที่ประมาณ 10 ตารางกิโลเมตร ตามเส้นทางจะตัดผ่านป่าเบญจพรรณ จะพบสัตว์ป่าออกมาหากินตามข้างทางเป็นประจำและพันธุ์ไม้ดอกมากมาย ยังมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ คือ ถ้ำระบ้าน วังแดง และถ้ำบ้านมุงซึ่งเป็นถ้ำหินปูน ซึ่งกำลังดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง น้ำตกแก่งโสภา น้ำตกxonโสม ถ้ำเดือน-ดาว ถ้ำพระวังแดง และถ้ำค้างคาว ซึ่งพื้นที่เหล่านี้เป็นสถานที่ที่มีความงดงามทางธรรมชาติ และมีการพบจระเข้น้ำจืดสายพันธุ์ไทย หรือจระเข้สยาม (*Crocodylus Siamensis*) บริเวณคลองชมพู (สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญของการนำกระบวนการมีส่วนร่วมมาศึกษาเพื่อหาแบบแผนการจัดการมรดกธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทุ่งแสลงหลวงแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เคยมีกรณีการลักลอบทำลายทรัพยากรธรรมชาติใน

พื้นที่ และมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาแนวทางการจัดการมรดกธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้ชุมชนที่มีพื้นที่ติดเขตป่าและชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ โดยการใช้ประโยชน์จากป่า เช่น การพึ่งพิงป่าเป็นแหล่งอาหาร สมุนไพรรักษาโรค มีการอยู่ร่วมกับอย่างเกื้อกูลกันอย่างยั่งยืน จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภูมินิเวศธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก ให้สามารถบริหารจัดการแก้ไขปัญหาได้ภายใต้วิกฤตดังกล่าว โดยผู้นำท้องถิ่น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการจัดการทรัพยากรร่วมกัน และเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่สะสมมานานหลายทศวรรษ เกี่ยวกับขอบเขตที่ดินทำกินและที่เขตป่าอนุรักษ์ ปัญหาการบุกรุกทำลายป่า เพื่อขยายพื้นที่ทางการเกษตร โดยมุ่งเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมินิเวศทุ่งแสลงหลวง และศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านวิชาการ ค้นหาศักยภาพและส่งเสริมสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่จำเป็นต้องได้รับการปกป้องและพร้อมที่จะฟื้นฟูต้อนรับนักท่องเที่ยวในอนาคตอันใกล้นี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่มรดกทางธรรมชาติและประชาชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภูมินิเวศทุ่งแสลงหลวง
2. เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนในการดำเนินโครงการวิจัยดังนี้

1. ประเภทการวิจัย เป็นเชิงคุณภาพ โดยใช้ชนิดการวิจัยเอกสาร ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
2. พื้นที่เป้าหมาย พิษณุโลก ประกอบด้วย 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลแก่งโสภา อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ตำบลวังนกนางแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ตำบลห้วยเหี้ย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ตำบลบ้านมุง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) รวมจำนวน 30 รูป/คน

แบ่งออกเป็น ภาคเอกชนและประชาชนผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่มีการจัดการความรู้ภูมิโนเวศฯ โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จำนวน 10 คน ตัวแทนผู้นำชุมชนโดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จำนวน 11 คน จาก 7 ตำบล และหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทด้านการจัดการความรู้โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง จำนวน 9 คน รวม 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงตามความสำคัญของการศึกษาวิจัยที่ให้ข้อมูลหลัก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยและได้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เพื่อให้ได้แนวทางการศึกษา ได้แก่ 1) ประชาชนในเขตพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง 2) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยว 3) ราษฎรชาวบ้าน 4) ผู้นำชุมชน เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบภูมิโนเวศธรรมชาติด้วยการจัดการความรู้แบบองค์รวมร่วมกับชุมชนทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก

3.2 การสนทนากลุ่ม โดยดำเนินการร่วมกับตัวแทนชุมชนต้นแบบ เพื่อร่วมกันพิจารณาผลการศึกษา ที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม เพื่อผลักดันให้ภาครัฐขับเคลื่อนเป็นนโยบายสาธารณะ และบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนเชื่อมโยงอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนอย่างทั่วถึง โดยการจัดประชุมสัมมนากลุ่มมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน เป็นการจัดประชุมกับชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ต้นแบบจากผลการวิจัยจำนวน 1 ชุมชน

3.3 การสังเกต เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) โดยการลงพื้นที่สังเกตและสอบถามความต้องการและความพร้อม การมีส่วนร่วมในพื้นที่ต้นแบบจากผลการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาภูมิโนเวศธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการประชุมกลุ่มย่อย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนา ชนิดการวิจัยเชิงพัฒนาการ เป็นการศึกษาที่พิจารณา วิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญต่อ รูปแบบ หลักการ และกระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนาชุดองค์ความรู้ภูมิโนเวศธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก

6. การนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาภูมินิเวศธรรมชาติกับชุมชนรอบเขตอุทยาน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านพื้นที่ทำกิน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่มรดกทางธรรมชาติและประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภูมินิเวศธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก” โดยการนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาภูมินิเวศทุ่งแสลงหลวง พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบภูมินิเวศธรรมชาติในพื้นที่ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ ในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มี 2 ประเด็น คือ

1.1 ด้านองค์ความรู้ โดยการสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำด้านองค์ความรู้ และการรักษาภูมิปัญญา จะเป็นการช่วยกันรักษาองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนให้สามารถนำมาต่อยอดเพื่อการพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ โดยใช้วัดในชุมชนเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูล เป็นแหล่งศูนย์รวมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ในการเสริมทักษะความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว รวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ

1.2 ด้านการจัดการความรู้ เป็นการจัดแนวทางการเรียนรู้เพื่อตอบสนองชุมชนท้องถิ่นในด้านการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ต้องลงไปสู่ธรรมชาติจริง โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม ความร่วมมือกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการสร้างกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นในรูปแบบออนไลน์และเครือข่ายโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย หน่วยงานจัดให้สถานที่เหมาะสมในวัดเป็นห้องสมุดชุมชน เป็นจุดบูรณาการต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่สามารถศึกษาความรู้ ข้อมูล อัตลักษณ์ชุมชนได้ตลอดทั้งปี ผู้นำชุมชนใช้เครือข่ายจัดตั้งที่มีอยู่ เช่น อสม. ประธานคุ้มบ้าน ฯลฯ เป็นผู้นำในการเชื่อมโยงบ่งชี้รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาฯ และ จัดทำคู่มือ/ ฐานข้อมูล สำหรับการเผยแพร่ และรักษาองค์ความรู้ KM ชุมชน ผ่านระบบออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย

2. การพัฒนาระบบภูมิเนเวศด้วยการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน พบว่า

2.1 การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้รู้จักธรรมชาติ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์อย่างแท้จริง โดยให้มีการศึกษาถึงนิเวศวิทยา และความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความรู้จริงในการดำรงชีวิต ให้ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ ได้มุ่งสอน โดยยึดหลักศาสนา โดยสอนให้คนมีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ทำลายชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่ ในธรรมชาติด้วยกัน พิจารณาถึงความเป็นไปตามธรรมชาติที่เป็นอยู่ ยอมรับความเป็นจริง ของธรรมชาติ และยอมรับความจริงนั้น โดยไม่ฝืนธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ อย่างสิ้นเปลือง น้อยที่สุด ทำให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการ ของสังคมและประเทศชาติ ในการพัฒนา

2.2 การสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการทำให้บุคคลเห็นคุณค่า และตระหนักในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รวมทั้งผลกระทบ จากการทำกิจกรรม ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา การสร้างจิตสำนึก โดยการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจของบุคคล และยังมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ให้มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ

2.3 การส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้เอื้อต่อสิ่งแวดล้อม ดำรงชีวิต โดยสอดคล้องกับธรรมชาติ ซึ่งการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมนี้ จะเป็นสิ่งที่เกิด ตามมาจากการให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก ทำให้มีการดำรงชีวิต โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอแนวการพัฒนาระบบภูมิเนเวศด้วยการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นที่สำคัญและมีความน่าสนใจในแง่มุมทางวิชาการ โดยนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาภูมิเนเวศธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชน พื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบภูมิเนเวศธรรมชาติในพื้นที่ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการจัดการความรู้ภูมิเนเวศธรรมชาติ ในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก มี ใน 2 ประเด็น คือ 1) ด้านองค์ความรู้ โดยการสร้างเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำด้านองค์ความรู้ และการรักษาภูมิปัญญา จะเป็นการช่วยกันรักษาองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนให้สามารถนำมาต่อยอดเพื่อการพัฒนาได้

อย่างเป็นระบบ โดยใช้วัดในชุมชนเป็นศูนย์รวบรวมข้อมูล เป็นแหล่งศูนย์รวมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ในการเสริมทักษะความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งผลิตภัณฑ์ การท่องเที่ยว รวมถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ จะต้องเริ่มพัฒนาโดย เน้นบทบาทร่วมของ สี่ภาคส่วนพัฒนา คือผู้นำชุมชน ภาครัฐ คนในชุมชน รวมถึงผู้ประกอบการภาคเอกชน โดยมีภาคส่วนชุมชนเป็นผู้ร่วมพัฒนา และได้รับประโยชน์สูงสุดจากการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลกตามลำดับ ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบในรูปแบบ Active Learning ที่คนในชุมชนร่วมกันปฏิบัติ เพื่อเป้าหมายของการบูรณาการภูมินิเวศธรรมชาติชุมชนทุ่งแสลงหลวง ให้สามารถตอบโจทย์ด้านเศรษฐกิจ สังคมการเรียนรู้ รวมถึงการท่องเที่ยวธรรมชาติ ไปพร้อมกัน สอดคล้องกับการวิจัยของชนิษฐนันท์ อภิหารชากร และคณะ (2565) พบว่า พื้นที่ศึกษาในอำเภอนครไทย อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอหล่มเก่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นพื้นที่ที่มีเรื่องราวเรียนในลำดับต้นของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน การศึกษาได้ศึกษาปัญหาการบุกรุกที่ดินในมิติของประชาชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ พบว่า ข้อเสนอแนะให้มีการกำหนดขอบเขตพื้นที่รัฐให้ชัดเจน โดยใช้เครื่องมือที่ทันสมัย และใช้มาตราส่วนที่เป็นมาตรฐาน รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนที่มีส่วนได้เสียได้มีส่วนร่วมในทุกมิติ และเน้นการแก้ไขปัญหาอย่างบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 2) ด้านการจัดการความรู้ เป็นการจัดแนวทางการเรียนรู้เพื่อตอบสนองชุมชนท้องถิ่นในด้านการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ต้องลงไปสู่ธรรมชาติจริง โดยใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม ความร่วมมือกันระหว่างชุมชน ท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการสร้างกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การสร้างฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น การส่งเสริมกิจกรรมสำนึกรักบ้านเกิด เพื่อรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาในท้องถิ่นในรูปแบบออนไลน์และเครือข่ายโดยใช้สื่อโซเชียลมีเดีย หน่วยงานจัดให้สถานที่เหมาะสมในวัดเป็นห้องสมุดชุมชน เป็นจุดบูรณาการต้อนรับนักท่องเที่ยว ที่สามารถศึกษาความรู้ ข้อมูล อัตลักษณ์ชุมชนได้ตลอดทั้งปี ผู้นำชุมชน ใช้เครือข่ายจัดตั้งที่มีอยู่ เช่น อสม. ประธานคุ้มบ้าน ฯลฯ เป็นผู้นำในการเชื่อมโยงบ่งชี้รวบรวมข้อมูลภูมิปัญญา และ จัดทำคู่มือ/ ฐานข้อมูล สำหรับการเผยแพร่ และรักษาองค์ความรู้ KM ชุมชน ผ่านระบบออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย โดยในการจัดการความรู้เชิงพื้นที่ (Knowledge Management Action Plan) ในพื้นที่ต้นแบบ ในการสื่อสารข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว มีการติดป้ายแผนที่ในพื้นที่วัดบางมุง เพราะเป็นศาสนสถานศูนย์รวมในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม ซึ่งสอดคล้องกับเมตตา เก่งชูวงศ์ และคณะ (2562) พบว่า ชุมชนมีศักยภาพ

ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ศักยภาพด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ศักยภาพด้านการบริหารจัดการองค์กร และศักยภาพด้านการเรียนรู้โดยรูปแบบควรเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศและสุขภาพ โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพและความงามที่เน้นธรรมชาติบำบัด และได้ใช้ชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านปลาบู่เป็นแนวทางในการวางกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยว และแนวทางที่ควรเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมในด้านเศรษฐกิจชุมชน คือ ภาครัฐเร่งจัดทำชุมชนพื้นที่แนวกันชน (Buffer Zone) ให้เป็นชุมชนนักร้องรักว่าที่ปามรดกโลก มีการกำหนดระดับชุมชนอนุรักษ์มรดกโลก มอบรางวัลฯ เพื่อเสริมแรงจูงใจ เร่งดำเนินการปักหลักเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนรอยต่อรับทราบโดยใช้วัฒนธรรมเป็นฐาน เช่น กิจกรรมบวชป่า ปักเขตมรดก เพื่อส่งเสริมคุณค่าให้เกิดขึ้นทั้งด้านการท่องเที่ยวและการใช้พื้นที่ป่าอนุรักษ์ กับกฎวัณณ์ แสงภูเขียว (2563) พบว่า นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในอำเภอเขาต่อจังหวัดเพชรบูรณ์ มีระดับความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยข้อประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านกิจกรรมและกระบวนการบูรณาการสอดคล้องกับการจัดลำดับความจำเป็นในการนำไปปฏิบัติจากผลการวิจัย ได้แก่ ฉันทะ ความรักและตั้งใจในการปฏิบัติ ใช้นิยามแทนการบ่งชี้ความรู้ วิริยะ ความขยันหมั่นเพียร ใช้นิยามแทนการสร้างและแสวงหาความรู้ จิตตะ ความฝึกฝนใส่ใจในงาน ใช้นิยามแทนการจัดความรู้ให้เป็นระบบ วิมังสา ความรู้จักปรับปรุงตรวจสอบ ใช้นิยามแทนการประมวลและกลั่นกรองความรู้ จินตามยปัญญา ปัญญาจากการคิดพิจารณาด้วยเหตุผล ใช้นิยามแทนการเข้าถึงความรู้ สุตมยปัญญา ปัญญาจากการเล่าเรียนจากผู้อื่น ใช้นิยามแทนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และภาวนามยปัญญา ปัญญาจากการลงมือปฏิบัติ ใช้นิยามแทนการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนทุ่งแสงหลวง ที่คนในชุมชนทุกภาคส่วนทุกเพศวัย เกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ศึกษา ต่อยอดองค์ความรู้ในทุกด้านของภูมินิเวศน์ในชุมชนทุ่งแสงหลวง ซึ่งนิยามด้วยสี่เขียวของใบไม้ที่ครอบคลุมให้ร่มเงาแก่ภาคส่วนต่าง ๆ ที่สามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากฐานคู่มือองค์ความรู้ของการพัฒนาภูมินิเวศธรรมชาติผ่านกระบวนการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสงหลวง จังหวัดพิษณุโลก ที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบดังกล่าว และสามารถต่อยอดไปสู่การปฏิบัติได้จริงต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับภูวดล บัวบางพลู (2561) พบว่า แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มาตรฐานในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้นักท่องเที่ยวประทับใจ และเกิดการกลับมาเที่ยวซ้ำ ด้านสังคมและวัฒนธรรม คือ การส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวภายในอุทยานฯ ให้มากขึ้น รวมถึงจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ

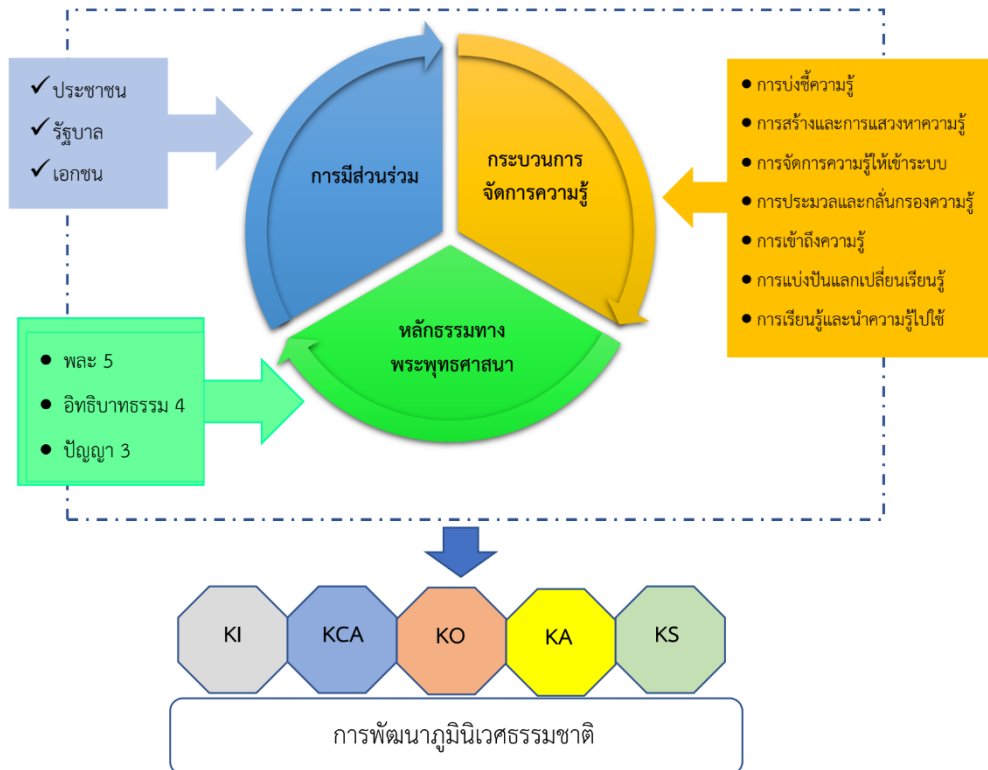
อุทยานฯ โดยคณะกรรมการกลุ่มประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยว และด้านสิ่งแวดล้อม จัดทำคู่มือท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น

2. การพัฒนาระบบภูมินิเวศด้วยการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมกับชุมชน ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาระบบภูมินิเวศธรรมชาติในพื้นที่ และกระบวนการในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ ในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ 1) การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ผู้เรียน ได้รู้จักธรรมชาติ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์อย่างแท้จริง โดยให้มีการศึกษาถึง นิเวศวิทยา และความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความรู้จริง ในการดำรงชีวิต ให้ผสมกลมกลืน กับธรรมชาติที่อยู่โดยรอบ ได้มุ่งสอนโดยยึดหลักศาสนา โดยสอนให้คนมีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ไม่ทำลายชีวิตอื่น ๆ ที่อยู่ ในธรรมชาติด้วยกัน พิจารณาถึงความ เป็นไปตามธรรมชาติที่เป็นอยู่ ยอมรับความเป็นจริงของธรรมชาติ และยอมรับความจริงนั้น โดยไม่ฝืนธรรมชาติ ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ อย่างสิ้นเปลืองน้อยที่สุด ทำให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ ที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการ ของสังคมและประเทศชาติในการพัฒนา ควรนำแนวคิดของการจัดการความรู้ ในประเด็นของการสร้างความรู้ และจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบควรใช้แหล่งทรัพยากรทางการศึกษาในชุมชนที่มีอยู่แล้วเป็นแม่ข่ายหลัก คือโรงเรียน วัดบ้านมุง เพื่อสานสัมพันธ์การจัดกิจกรรมที่มีความต่อเนื่องทั้งในรูปแบบของบ้าน วัด และโรงเรียน ที่จะได้เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นแนวทางการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของประคอง มาโต, พระครูอุเทศธรรมสาทิศ, ชลิต วงษ์สกุล และพัทธพล เสวตวรรณ (2567) พบว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ด้วยการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม เพิ่มศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการและการแข่งขัน และพัฒนาบุคลากร สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวงานบุญเดือนสาม สืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย 3) นำเสนอกลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการ ดำเนินการแต่ละด้านดังนี้ (1) พื้นที่และทรัพยากร (2) องค์กรชุมชน (3) การเรียนรู้ (4) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (6) การวางแผนการดำเนินงาน (7) กำหนดเครื่องมือพัฒนา (8) การจัดการการ และ (9) การประชาสัมพันธ์ 2) การสร้างจิตสำนึกแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นการทำให้บุคคล เห็นคุณค่าและตระหนัก ในสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ รวมทั้งผลกระทบ จากการทำกิจกรรม ที่ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้สึก รับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ระหว่างสิ่งแวดล้อม และการพัฒนา การสร้างจิตสำนึก โดยการให้การศึกษา เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตใจ ของบุคคล และยังมีผลต่อ พฤติกรรม ของบุคคล ให้มี

การเปลี่ยนแปลง การดำเนินชีวิต ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ 3) การส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้เอื้อต่อสิ่งแวดล้อม ดำรงชีวิตโดยสอดคล้องกับธรรมชาติ ควรมุ่งเน้นภาคส่วนที่อยู่ในพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และเป็นหน้าที่ของเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวภูมินิเวศที่จะดำเนินการตรวจสอบและประเมินด้วยตนเอง คือ ทั้งอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง บางส่วนเป็นพื้นที่ของวัดบ้านมุง ซึ่งมีพื้นที่ท่องเที่ยวเป็นของตัวเอง ซึ่งการปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ที่เอื้อต่อสิ่งแวดล้อมนี้ จะเป็นสิ่งที่เกิดตามมา จากการให้การศึกษ และการสร้างจิตสำนึก ทำให้มีการดำรงชีวิต โดยไม่เบียดเบียนธรรมชาติ ผ่านการจัดการความรู้ร่วมกับชุมชน วัด หน่วยงานภาครัฐ ได้ร่วมกันออกแบบและได้ป้ายแผนที่สถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดบ้านมุง ที่ได้มาจากคนในชุมชนร่วมกันออกแบบ ให้แก่วัดบ้านมุง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดด้านการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ แก่คนในชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง ซึ่งสอดคล้องกับนิสสาร ยินดีจันทร์ และคณะ (2564) พบว่า 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีการจัดสรรสิ่งที่มีอยู่นำไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวให้ เกิดประโยชน์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ และอยากกลับมาเยี่ยมชมเสมอ 2) ด้านราคา ยึดแนวทางเพื่อให้ เกิดประโยชน์ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยว การได้รับบริการที่ดี คู่มากับการมาท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3) ด้านสถานที่ มีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวทุกเพศ ทุกวัย คำนึงถึงความปลอดภัย ความสะดวกของการเดินทางท่องเที่ยว มีเครือข่ายประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนด้วยกัน 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านช่องทางการสื่อสารที่ทันสมัย เช่น เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย ได้แก่ แนวทางการพัฒนาศักยภาพชุมชนไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาระบบภูมินิเวศธรรมชาติด้วยการจัดการความรู้แบบองค์รวมร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก ตามผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาระบบภูมินิเวศธรรมชาติในพื้นที่และกระบวนการในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ ในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 ภาคส่วน คือ ภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน จากนั้นการเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ในลักษณะกิจกรรม ทั้ง 7 ขั้นตอน ซึ่งยังคงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสนับสนุน คือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับการพัฒนาระบบภูมินิเวศธรรมชาติผ่านการจัดการความรู้แบบองค์รวมร่วมกับชุมชนพื้นที่ทุ่งแสลงหลวง จังหวัดพิษณุโลก ได้แก่ พละ 5 อิทธิบาทธรรม 4 และปัญญา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาล ควรผลักดันการเสนอให้ทุ่งแสลงหลวงเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ และควรพิจารณาปรับแก้ไขกฎหมายในการดำเนินการป้อนุรักษ์โดยเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่รอยต่อได้มีส่วนเป็นคณะกรรมการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถเสนอนโยบาย หรือแผนในการจัดการความรู้และอนุรักษ์ภูมินิเวศธรรมชาติในพื้นที่

2. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ในพื้นที่อนุรักษ์ โดยการนำระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างเป็นสาธารณะมาใช้ เพื่อป้องกันการบุกรุกและเพื่อการตรวจสอบพื้นที่ภูมินิเวศธรรมชาติ เพื่อประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ การศึกษา และการท่องเที่ยว

3. หน่วยงานท้องถิ่น เป็นหน่วยประสานงาน ในการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ สำนวณ ประชาคม และบรรจุแผนการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนชุมชน ในยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและวัดในชุมชน ควรสร้างเครือข่ายการจัดการความรู้ชุมชนทุ่งแสลงหลวงภาคประชาชน อาจใช้พื้นที่ของวัดในชุมชนเป็นศูนย์กลางในการประสานในระดับชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายโดยมีชุมชนเป็นแกนหลัก

2. ควรมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก โดยผู้นำชุมชนเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เน้นการนำวิชาการ หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ภูมินิเวศธรรมชาติ เพื่อให้คนในชุมชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้พัฒนาตนเองด้านการจัดการความรู้ อย่างสม่ำเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐนันท์ อภิหารษากร และคณะ. (2565). *การบริหารจัดการที่ดินของประเทศไทย : กรณีศึกษา ปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ (มิตีประชาชน)*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันผู้ตรวจการแผ่นดินศึกษา สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน.
- ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว. (2563). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์*. *วารสารวิชาการและวิจัย*, 10(3), 265-278.

- นิสากร ยินดีจันทร์ และคณะ. (2564). การพัฒนาศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจันทบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 248-260.
- ประคอง มาโต, พระครูอุเทศธรรมสาทิส, ชลิต วงษ์สกุล และพิททล เสวตวรรณ. (2567). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 7(2), 39-52.
- ภูวดล บัวบางพลู. (2561). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(2), 91-101.
- เมตตา เก่งชูวงศ์ และคณะ. (2562). ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของบ้านปลาบู่ตำบลหนองแสง อำเภอกาบัง จังหวัดมหาสารคาม. (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nesdc.go.th>
- สำนักอุทยานแห่งชาติ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (2565). *อุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง*. เข้าถึงได้จาก <https://nps.dnp.go.th>.

